

ЦІННІСНІ ОСНОВИ ПЕРЕТВОРЮВАННЯ ЛЮДИНИ: ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Стаття С.А.Плотнікова «Ціннісні основи перетворювання людини: педагогічний аспект» розглядає проблеми абсолютних цінностей з точки зору необхідності визнання їх світською педагогікою як виховного ідеалу.

Найбільш актуальною, на наш погляд, проблемою і у встановленні компетенції молоді в питаннях релігії, і в розвитку й становленні християнської культури всього суспільства є проблема релятивістських та абсолютних цінностей, і передусім у світській педагогіці. Чому ядром будь-якої культури є віра? Тому що передусім вірою і віровченням пізнаються й утверджуються абсолютні цінності, без яких мегакультура – культура народу – утворитися й відбуватися як така не може, тим більше піднятися до цивілізаційного рівня.

Виключаючи відомі випадки помилкового прийняття відносних цінностей за абсолютні – і навіть із зовсім недавньої історії – ми маємо визнати, що абсолютною цінністю може бути виключно така абсолютна повнота буття, яка не належить цьому – відносному – світу, яка дана нам у відчуттях як Царство Боже на чолі з Господом Богом, Самим Благом, що в Собі має смисл, у Собі визнаному, тому абсолютна цінність зберігає характер добра з будь-якої точки зору.

На наш погляд, найбільш точно виклав учення про цінності один з пасажирів знаменитого «філософського пароплава» філософ Н.О.Лосський, і час запровадження до вітчизняної педагогічної теорії й практики основних положень цього вчення настав, не дивлячись на секулярний характер культури, який зберігається. Як впливає з дослідження Н.О.Лосського [1, с.6-103], проведеного на непорушних засадах православ'я, метою людини, усвідомлюваною чи неусвідомлюваною, є абсолютна повнота буття, тобто обожнення, здійснення якого можливе лише на шляху все долаючої любові до Бога як вихідного Абсолютного Блага і любов до всіх тварних створінь як потенційно всеохоплюючого добра. Така любов призводить до вільного підкорення Богу і вільного єдинодушся соборної діяльності всіх істот у Царстві Божим, які ідуть за Богом, у чому й полягає християнський ідеал [1, с.72-73].

Проте, для людини прагнення абсолютної повноти буття частіше за все пов'язується з любов'ю до себе більшою, ніж до Бога та інших людей. Тому для подолання егоїзму людина вступає на шлях еволюції, сутність якої в поступовому навчанні й вихованні хоч би частково святості й залученні до Царства Божого через вільний вибір і вільні ж творчі акти. Це є *нормальна еволюція*, нормальна в том сенсі, що вона дотримається *норм*, що витікають з задач зростання у відносному добрі аж до усвідомлення абсолютних цінностей, які мають бути визначені як мета поведінки, та аж до визнання гідним обожнення і вступу до Царства Бога [1, с.75].

Відносного характеру цінностям надає те, що в якомусь аспекті вони є добро, а в якомусь – зло, оскільки пов'язані зі злом. Як нам вбачається, надзвичайно важливим для усвідомлення феномену культури є те, що діяльність людини (і всі її придбання) на шляху нормальної еволюції являють собою позитивну цінність настільки, наскільки вона, діяльність, що має самоцінність для суб'єкта, який творить і переживає її як момент суб'єктивної повноти буття, є життям в його значенні для сходження до абсолютної повноти буття.

Проникнення абсолютних цінностей до нашої свідомої діяльності (визнання на словах і на ділі, що «справді є Бог і Царство Бога як абсолютно гідне і виправдане буття» [1, с.67]), здійснення вищого ідеалу (вільного підкорення в любові Богу та вільній і в любові ж одноставній соборній діяльності всіх, хто йде за Богом [1, с.72]) відбувається в дотриманні

норм, «що визначають поведінку, яка веде до цього Царства» [1, с.67], до земної долі, в якій «кожен крок нормальної еволюції є звільненням від якої-небудь сторони егоїстичної замкненості в собі, розширенням життя діяча шляхом засвоєння якої-небудь групи чужих особистих чи взагалі надособистих інтересів у своєму житті так, як коли вони були б його власні інтереси..., виробленням здібностей, необхідних для сходження до всеосяжного життя...» [1, с.75]

Очевидно, що Н.О.Лосський не вживає слово *нормативна* (еволюція), аби видно було два смисли: і смисл *нормативності*, тобто існування законів (усвідомлених закономірностей), алгоритму, принципів, норм, правил, і смисл *нормальності*, тобто правильності, правдивості, не ухилення в неправду, а пряме слідування їй як ідеалу й можливість дійсного досягнення мети обоження. Згадаємо одну з основних, як не основну, заповідь Христа: «Шукайте ж передусім Царства Божого і правди Його» (Мф. 6:33).

Той, хто визнає абсолютні цінності, визнає і мету Бога, Який, будучи Духом, усією будовою світу і будь-якою подією в ньому спонукає нас до розвитку духовності, виховуючи нас для воз'єднання з Царством Божим. Власне, виходячи з цього визнання і вільно приймаючи мету Бога й вільно ж Йому підкорюючись, ми вступаємо на шлях нормальної еволюції, справжньої культури, в тому числі й передусім на шлях виховання себе самих і допомоги у вихованні іншим як дітям Божим.

Доречно нагадати широко відомий євангельський образ двох будинків: одного, побудованого на піску, іншого, побудованого на камені, з яких перший під час бурі зруйнувався, а другий встояв (Мф. 7:24-27). Це цілком відповідає двом світосприйняттям, з яких одне виходить з визнання Бога як Самого Блага, Самої Істини, Самої Краси, Самого Морального Добра, Самого Життя і Джерела Життя, інше ж виходить не з визнання цієї абсолютної цінності, а з визнання за абсолютну цінність насправді якоїсь відносної чи з релятивістського визнання всіх цінностей як тільки відносних і відсутності будь-яких абсолютних цінностей.

«Мистецтво життя полягає в такому ускладненні інтересів і в такому поглибленні органічності його, що засоби перестають бути лише засобами і хоч яким-небудь боком своїм містять у собі також самоцілі чи, принаймні, наскрізь пронизані й заманливо освячені тією самоціллю, заради якої вони здійснюються» [1, с.85]. Так відбувається *нормальна еволюція*, чи, і це слово вслід за Церквою, вживається в текстах філософа, *перетворення* (*преображение*). Таким чином, якщо говорити про педагогічну складову нормальної еволюції, ми будемо мати в русі до Бога і Божого Царства процес *перетворення* (*преображення*) людини, що протистоїть процесу *антиперетворення* (*антипреображення*), який, беручи масовий характер, веде до самознищення культури і всієї цивілізації.

Справді, в кризових ситуаціях ми можемо наочніше за все бачити об'єктивну значимість ціннісного ядра культури як для всього суспільства, так і для індивідів. Дозволимо собі лише одну живу історичну ілюстрацію. В документальній книзі Варлама Шаламова «Колимські оповіді» можна зустріти такі зізнання гранично відвертого автора, який пройшов через сталінсько-берієвський ГУЛАГ: «...бачити дно життя – ще не найстрашніше. Найстрашніше – коли власне це дно людина починає – назавжди – відчувати у власному житті, коли її моральні мірки запозичуються з табірної досвіду, коли мораль блатарів застосовується у вільному житті. Коли розум людини не тільки служить для виправдання цих табірних почуттів, але є власне цим почуттям»; «Табір був великим випробуванням моральних сил людини, звичайної людської моралі, і дев'яносто дев'ять відсотків людей цього випробування не витримали. Ті, хто витримав – вмирили разом з тими, хто не витримав, намагаючись бути кращими за всіх, стійкішими за всіх – тільки для самих себе...»; «Та безрелігійність, в якій я прожив усе свідоме життя, не зробила мене християнином (мається на увазі в таборі. – С.П.). Але більш гідних людей, ніж релігійники, в таборах я не бачив. Розбещеність охоплювала душі всіх, і тільки релігійники тримались. Так

було і п'ятнадцять, і п'ять років тому» [2, с.407-408, 447-448]; «Розбещування було процесом, і процесом тривалим, багаторічним. Табір – фінал, кінець, епілог» [3, с.212].

Цінні своєю правдивістю слова Шаламова можна доповнити тисячами сторінок життєпису новомучеників Російських. Один з таких життєписів про ієросхімонаха Павла Гулигіна завершується такими словами, написаними його внуком, який став священником у наш час: «Через усе довге життя проніс о.Павел істинні цінності, які з усією повнотою відкрилися йому в ті страшні роки... Всемогутній табірний механізм, спрямований на знищення особистості, не зміг убити в ньому морального начала, ім'я якому – Бог. Роки, проведені в ув'язненні, в аскетичних, відсторонених від світу умовах, стали для о.Павла часом духовного переродження, удосконалення й укріплення моральних сил, звернули його до внутрішнього життя, що й дозволило йому надалі стати істинним пастирем...» [4, с.153-154]

Зі слів і життя свідків і мучеників ГУЛАГу ясно проступає моральний досвід переживання подібних суспільних та особистих катастроф, якими були події ХХ ст.: як розбещення, так і святість тільки завершують шлях, розпочатий людьми задовго до того, коли для ув'язненого з табору «моральна межа, рубіж» є безумовно «головним питанням його життя»: «залишився він людиною чи ні» [2, с.408]. І ці результати є найважливішим показником ефективності двох систем етичного виховання – релігійної та секулярної, - на наш погляд навіть більш важливим показником, ніж виявлення героїзму чи боягузтва на полях битв того століття, яке завислу було в ХІХ ст. між секулярністю й церковністю Росію кинуло в обійми «повної й остаточної» секулярності в ХХ ст., небаченої ніде в світі. Але для одних вона була на погибель, а для інших, за прикладом їхнього Учителя, шляхом до Воскресіння. «Просвітители»-раціоналісти, що торочили світу про вину «середовища» в аморальності людини, створили собі й своєму «просвітництву» найжорстокіше середовище, яке самі не перенесли, тоді як ті, хто наполягав на високій відповідальності людини, що ходить перед Богом, це нелюдське середовище витримали.

Архієпископ Іоанн Сан-Франциський (Шаховської), свідок і сам учасник трагічних подій ХХ ст., зазначив саме про людей «постісторичної» епохи: «Людина боїться глибини свого безсмертного “я”, своєї абсолютності, “здатності на все”: можливої безодні свого злочину й граничної самовідданості Богу» [5, с.102]. Але цей свого роду синдром ХХ ст., що зачепив і початок ХХІ ст., – страх перед абсолютністю - можна подолати тільки на шляху до абсолютної повноти буття. Про це невтомно говорять православні священники, які активно займаються педагогічною діяльністю. Настоятель Свято-Ільїнської церкви в одному з сіл Тверської єпархії та одночасно доцент кафедри психології Московського державного університету, директор культурно-освітнього дитячого центру в м.Конаково протоієрей Борис Нічипоров підкреслює першорядне значення, яке має «переживання абсолютної (а не відносної) цінності “мого” буття, переживання благословенності всього “мого” життя» для дитини [6, с.98]. Отець Борис наполягає: «Центром і сутністю християнської онтології є і не Бог, і не людина, а Ісус Христос – Боголюдина, яка незливно поєднала в одній Особі два ества» [6, с.174]. Про те саме, але іншими словами, говорить у проповіді на свято Введення до Храму Пресвятої Богородиці і Діви Марії протоієрей Олександр Шаргунов, голова Громадського комітету «За моральне відродження Вітчизни», роздумуючи про те, що «підвалини духовного життя» закладатимуться, «якщо усвідомлення, що ми діти Божі, все більше укорінюватиметься в нас». Протоієрей Олександр так веде далі: «Христос каже: “Я дав вам образ”. День у день ми маємо наближуватися до Нього. Син Божий тягне нас безперестанку все глибше входити в цей дар Святого Святих. Жити Богом, все більше поєднуватися з Христом, перебувати в Ньому, аби уподібнюватися Йому – молитвами Богородиці – в цьому наше покликання» [7].

«Православний не той, хто зрікся будь-яких контактів зі світом, але той, хто ходить перед Богом, чим би не займався: чи мете двір, чи складає кошторис, пише комп'ютерну

програму чи вчить дітей», - говорить ще один діяч на ниві християнського просвітництва настоятель московського храму Всіх Святих і одночасно духовник і викладач Закону Божого в православній гімназії «Радонеж», викладач Московської духовної семінарії і Свято-Тихонівського богословського інституту протоієрей Артемій Владіміров [8, с.26]. Говорить, по суті, цитуючи з Одкровення Аврааму: «Я – Бог Всемогутній; ходи переді Мною і будь непорочний; і поставлю завіт Мій між Мною й тобою...» (Бут. 17:1).

Ця духовно-моральна мета – *ходити перед Богом і бути непорочним* - головна, про неї говорять усі православні вчителі всіх часів, клірики й миряни, як, наприклад, професор С.С.Куломзіна, яка викладала релігійну педагогіку в православній Свято-Володимирській духовній семінарії в США: «Допомогти дитині відчутти реальність Бога – це мета всього нашого життя. Звичайно, жодні підручники, жодні уроки й повчання самі по собі не можуть прищепити цього почуття. І все ж я впевнена, що вчитель має завжди пам'ятати про цю мету, що вона має стати справжнім критерієм усіх наших викладацьких методів та уроків» [9, с.16].

Яке ж місце абсолютних цінностей у сучасній теорії виховання? Передусім, цього місця, як євангельського кам'яного підмурка під будівлею педагогіки, ми частіше за все не знаходимо за малим винятком, яким, наприклад, є робота вузівських педагогів Т.С.Оленич і Д.В.Лебедева [10, с.343-344]. Майже завжди ми маємо справу з секулярним ставленням, тобто або релятивістським, або з наданням цінностям відносним значення абсолютних. Наприклад, у навчальному посібнику «Культурологія» для студентів вищих навчальних закладів, саме в параграфі «Сутність культури», автор його В.Е.Давидович перед тим, як розпочати викладення теми, повинен був відповісти на фундаментальне питання, чи розкривати тему, просто сказати, «з Богом» або «без Бога» (очевидно, рішення цього автора було рішенням і всього авторського колективу посібника): «Передусім фіксуємо, що існує два ракурси розгляду цієї проблеми: світський і релігійний».

Далі автор пояснює коротко підхід «з Богом»: «В рамках богословського трактування самий термін «культура» сягає культу, віри, традицій, вищого сенсу буття, заданому Вседержителем» [11, с.68]. Автор посилається на думку протоієрея Олександра Меня, який стверджував, «що віра у Вищому сенсі Всесвіту сьогодні, як і в давнину, є стрижнем, який надає внутрішньої єдності будь-якій культурі» [11, с.69]. І хоча автор розділу визнає, що «історія не зафіксувала жодного суспільства, в якому б абсолютно були відсутні в тій чи іншій формі релігійні погляди» і навіть «поява в пресі тверджень про дорелігійні суспільства не знайшла фактичного підтвердження», він все ж повідомляє наприкінці свого вступу до параграфу: «наш виклад далі ведеться в ключі раціоналістичного світосприйняття» [11, с.69,70], тобто, треба розуміти, «без Бога».

Таке своєрідне абстрагування для розгляду сутності культури від «моменту», який не тільки для богословів та релігійних філософів, а й для всіх інших віруючих, яких на землі більшість, є *стрижнем* чи *ядром* будь-якої культури, тобто не більш не менш як головним *системоутворюючим* елементом, пояснюється автором необхідністю надати «право кожному персонально вирішувати питання про своє місце у всесвіті і ставлення до надособистої реальності або надреальності, яку трактують так чи інакше» [11, с.69].

В чому тут наукова некоректність? Одна річ «вирішувати питання про своє місце», інша річ досліджувати культуру, не залежно від того, хто й як вирішив чи буде «вирішувати питання про своє місце» в ній. Адже ми отримуємо в науковому представленні різні культури, як коли б досліджували в одному випадку людину без голови й серця, а в іншому людину такою, якою вона є, так би мовити без вилучення важливих органів. (Можливо, менш «кульгавим», але й менш яскравим, було б порівняння вивчення людини з її генетичним кодом чи без такого.) На наш погляд, мають рацію інші дослідники, які поділяють в даному випадку християнську точку зору, які вважають, що «залишити сферу цінностей для приватного життя – означає бути безвідповідальним», і нагадують написану

істину про толерантність не як відхід від дискусії, а спосіб, «яким мають висловлюватися і відстоюватися принципові позиції й цінності» [12, с.50-51].

Відповідальний підхід у встановленні ціннісних основ в освіті можна побачити в педагогіках західноєвропейських країн. Тільки один приклад з системи просвітництва Великобританії. Відповідно до Акту про шкільні стандарти 1998 р. і Акту про освіту 1996 р., всі (!) шкільні програми повинні містити релігійний компонент. При цьому п. 3 ст. 375 частини 3 Закону про освіту 1996 р. проголошує: «Кожна запроваджена шкільна програма має відбивати той факт, що релігійні традиції у Великобританії в цілому християнські, беручи при цьому до уваги вчення і практику інших основних релігій, які представлені в країні» [13].

Іноді в навчальних посібниках можна зустріти і згадування про абсолютні цінності, як основоположне ядро культурних, в тому числі освітніх процесів, але системи виховання, побудованої на них, ми не знайдемо. Наприклад, в «Педагогіці вищої школи» А.І.Кузьмінського читаємо: «В системі національного виховання мають бути чітко визначені виховні орієнтири, які можна назвати виховним ідеалом. Тривалий час виховна система України перебувала під впливом класово-партійної концепції виховання, яка орієнтувала особистість на ілюзорні, фальшиві ідеали. Видатний український педагог Г.Г.Ващенко, проаналізувавши різні підходи до визначення виховного ідеалу, зробив сміливу спробу окреслити його в українському контексті як служіння Богу й Україні» [14, с.446]. Але в запропонованій далі цитаті з Ващенка залишається лише „благо і щастя Батьківщини”, і вслід за цим у фразі, яка підсумовує всі попередні роздуми, говориться про ідеал, добре нам відомий з часів атеїстичної держави: «всєбічно, гармонійно розвинена особистість», «соціально активна» тощо. Мабуть, єдиний суттєвий додаток: «національно свідома» особистість.

Ідеалу святості, що природно виходить з визнання абсолютного характеру цінності Бога і Його Царства, ми не зустрінемо і в цій педагогічній праці. І цілком можна погодитися з автором посібника в тому, що «для нинішньої української системи виховання потрібний тривалий час і напружена праця, аби остаточно сформувавши національний виховний ідеал ХХІ ст., усвідомити його сутність і втілити в життя» [14, с.446-447]. В українській педагогіці проблема абсолютних цінностей ускладнюється культурологічним аспектом, таким, завдяки якому пошук абсолютних цінностей відбувається в реконструйованій язичницькій релігії «праукраїнців», і це питання вимагає окремого обговорення.

Чим пояснити, що автори-педагоги, як видно з їх же слів, усвідомлюють надважливість абсолютної цінності, даної в наших відчуттях як Бог, але в той же час не беруть абсолютну цінність для створення системи виховання на основі цієї цінності? Сама собою проситься проста відповідь: тим, що наше суспільство, наша культура в цілому й освіта зокрема і далі перебувають у секулярному стані, тобто у стані відокремленості від Церкви. Однак, така відповідь не відповідає на питання про подвійний характер наших ставлень до абсолютних цінностей.

Очевидно, мають рацію ті історики культури, які зазначають, що в Росії секуляризація не втрималася в своїх рамках, відійшовши у сферу «більшовицької релігії». Парадоксальним чином, за влучним зауваженням П.А.Сапронова, марксизм в Росії «послужив секулярним знаряддям руйнування секулярної культури, розриву з будь-якою культурною традицією, коли Росія перейшла у стан однаково і післяцерковний, і післясекулярний, у присмерковий стан по той бік культури як цілісності, що утворює собою певну епоху» [15, с.458]. Саме такий характер нашої культурної нецілісності, що в Росії, що в Україні, і доведеться нам долати, удаючись до пізнання як більш сильного, глибокого, продуктивного аксіоматичного підходу, не стільки секуляризацію, скільки власну нецілісність, подвійність, «двоправність», за висловом О.І.Солженіцина, чи, точніше, «ні те, ні се», утверджуючи за стрижень душі і, таким чином, культури (і педагогіки) християнські ідеали.

Більшою мірою вірне, обґрунтоване твердження культурологів про нинішнє «післякультур'я» і причини його виникнення вимагають, однак, суттєвих уточнень, і передусім як раз у тому, що секуляризація руйнувалася ж, безумовно, сама собою, як і буває з усякою неправдою, але правда не зникла, стояла духовним стовпом у тисячах не зломлених людських душ, що залишилися вірними Христу і Його Церкві. Треба пам'ятати, що широка традиція дійсно зникала, стиралася, викорчувувалася, але ядро її збереглося, і передусім, за парадоксальним законом життя як раз у жертвах, у мученицькому подвигу, навіть (чи краще сказати, передусім) у смерті, бо це було відданням життя за Життя, за Саме Джерело Життя, Яке не може не відгукнутися на таку вірність і ревність.

На наш погляд, згадана вище нецілісність культури, починаючи з 1000-ліття Хрещення Русі, повільно, але наполегливо долається от уже протягом двадцяти років. (Тут можливі численні приклади, але, оскільки вони в усіх на видноті, ми дозволимо не ілюструвати наведене твердження.) Очевидно, що наша культура, чи, ширше, цивілізація, вступає до нової фази свого розвитку, яка, вживаючи термінологію видатного соціолога П.А.Сорокіна, чий науковий спадок також, на наше переконання, настав час освоїти вітчизняній педагогіці, є *ідеаціональною культурою*. Вона, подолавши сучасну кризу *чуттєвої культури*, винної в моральній деградації людини і в наданні всім цінностям відносного характеру, відродиться на християнських цінностях альтруїстичної любові й етики солідарності [16].

Важко, непросто, в кризі переходить до абсолютних цінностей педагогіка, інерційні сили в якій маскують під абсолютні - «загальнолюдські» цінності. Педагогіку тягнуть на цей шлях, такий же штучний, як і подібний до нього у вигляді «комуністичної культури», але жива культура опирається (наша східно-християнська цивілізація опирається!), і це є однією з головних рис сучасної боротьби за справжність культури і за становлення в ній християнської педагогіки.

Література:

1. Лосский Н. Ценность и бытие: Бог и Царство Божие как основа ценности. – М.: АСТ; Харьков: Фолио, 2000.
2. Шаламов В. Колымские рассказы. – М.: Русская книга, 1992. – Кн. 1.
3. Шаламов В. Колымские рассказы. – М.: Русская книга, 1992. – Кн. 2.
4. Житие иеросхимонаха Павла в западне российского безбожия: (1901-1989). – М.: Паломник, 2003.
5. Иоанн (Шаховской), архиепископ. Апокалипсис мелкого греха. – М.: Лепта Книга, 2008.
6. Ничипоров Б.В. Введение в христианскую психологию: размышления священника-психолога. М.: Школа-пресс, 1994.
7. Александр Шаргунов, протоиерей. Об усыновлении Богу // http://www.moral.ru/proposed/08_vvedenie02.html
8. Церковь, дети и современный мир. – СПб.: Новый город, 1997.
9. Куломзина С. Наша Церковь и наши дети. Христианское воспитание детей в современном мире. – М.: Образ, 2007.
10. См.: Лебедев Д.В., Оленич Т.С. До проблеми виховання молоді України на основі Біблійних цінностей // Українська державність: історія і сучасність: Зб. матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції (28 листопада 2008 р.) / Під заг. ред. К.В.Балабанова. – Маріуполь, 2008.
11. Культурология: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений: Изд. 4-ое, доп. и перераб. / Под науч. ред. док. филос. н., проф. Г.В.Драча. - Ростов н/Д: Феникс, 2003.
12. Етос і мораль у сучасному світі / Аболіна Т.Г., Єрмоленко А.М., Кисельова О.О., Мулярчук Е.І, Верлока В.Е., Малахов В.А. – К.: Парапан, 2004.

13. См.: Писенко К. Уроки религии в государственной школе – норма светского правового государства // Православие.Ru / Интернет-журнал. -11 февраля 2009 // <http://www.pravoslavie.ru/jurnal/29260.htm>

14. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: Знання, 2005.

15. Сапронов П.А. Русская культура IX – XX вв. Опыт осмысления. – СПб.: Паритет, 2005.

16. См.: Сорокин П.А. Социальная и культурная динамика / Пер. с англ., вст. статья и комментарии В.В.Сапова. – М.: Астрель, 2006.

Статья рассматривает проблему абсолютных ценностей с точки зрения необходимости признания их светской педагогикой как воспитательного идеала.

The article considers the problem of the absolute values from the point of necessity of their acknowledging secular pedagogics as an educational ideal.